

PORTFÓLIÓ

KRÁPECZ GRÉTA

**Állatasszisztált pedagógiai fejlesztő
tevékenység pedagógus-szakvizsgára
felkészítő szakirányú továbbképzés**

Kaposvár

2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus
Állatasszisztált pedagógiai fejlesztőtevékenység területen
pedagógus-szakvizsgára felkészítő szakirányú
továbbképzés Szak

Az állatasszisztált fejlesztés hatásai az ADHD-s gyermekekre

Belső konzulens:	Dr. Molnár Marcell egyetemi docens
Készítette:	Krápecz Gréta HM9Z4B levelező tagozat
Intézet/Tanszék:	Neveléstudományi Intézet Pedagógus-továbbképzési Központ

Kaposvár
2023

Tartalomjegyzék

1. Portfólió készítésének célja, szempontjai.....	2
2. Szakmai életút	3
3. Képzéssel kapcsolatos személyes indítékaim, elvárásaim	5
4. Hiperaktivitás-figyelemzavar (ADHD) bemutatása	7
4.1. ADHD történeti áttekintése.....	7
4.2. ADHD előfordulása, típusai, tünetei.....	8
4.3. ADHD diagnosztizálása	10
5. Az állatasszisztált pedagógia bemutatása	11
6. Az állatasszisztált foglalkozások hatásai ADHD-s gyermekekre.....	14
6.1. Kérdőív.....	14
6.2. Esetleírás	19
6.3. Összegzés	25
7. Jövőbeli célok: a kutyával asszisztált terápia	26
7.1. A kutyák kiválasztása.....	26
7.2. A kutyás terápia törvényi szabályozása	27
7.3. Céломhoz vezető út.....	33
8. Irodalomjegyzék:.....	34
9. Melléklet.....	36

1. Portfólió készítésének célja, szempontjai

A portfólió egy olyan dosszié, melybe megadott szempontok alapján gyűjtjük össze a különböző dokumentumokat. A különböző definíciók közös eleme, hogy ezt a fajta gyűjteményt a diák a saját munkáiból állítja össze, ezáltal bemutatja fejlődését, elért eredményeit egy adott területen. A portfólió összeállításakor két célt vehetünk figyelembe, az értékelés vagy a tanulás segítése, ám ezeket nem tudjuk teljesen elkülöníteni egymástól (Falus és Kimmel, 2003).

Portfólióm elkészítésénél egy adott téma kijelölését tartottam a legcélszerűbbnek, mely az állatasszisztált fejlesztés hatásai az ADHD-s gyermekekre. Témaválasztásom oka egy személyes tapasztalat volt, ahol egy erős hiperaktivitással küzdő kislány nem terápiás célból ugyan, de lovagolni kezdett, és rövid idő alatt, szemmel látható változásokat tapasztalhattunk rajta.

Dolgozatom során szeretném röviden bemutatni az ADHD fogalmát, valamint az állatasszisztált pedagógiát és annak hatásait a gyermekekre nézve. Ezt követően egy általam készített szülői kérdőíven keresztül szeretném bemutatni a valós tapasztalatokat az állatok hatásairól. A szülői kérdőíveket követően a már említett kisgyermek fejlődését, eddigi életútját szeretném bemutatni az édesanya elmondása, a vele foglalkozó lovasedző tapasztalata, és a hospitálások alapján. Dolgozatomat a jövőbeli célom, a kutyával asszisztált terápia bővebb bemutatásával, jogszabályi háttereinek ismertetésével szeretném befejezni, annak érdekében, hogy valóban egy komplex képet kaphassunk az állatasszisztált foglalkozásokról.

2. Szakmai életút

Tanulmányaimat a nagyatádi Árpád Fejedelem Általános Iskolában kezdtem 2003-ban, majd a gimnáziumi éveimet is ugyanebben a városban, az Ady Endre Gimnázium és Szakközépiskolában töltöttem.

Egyetemi tanulmányaimat 2016-ban kezdtem meg a Kaposvári Egyetem Pedagógiai Karának Gyógypedagógiai szakán. Tanulmányaim kezdetén minél többet megtudtunk a különböző szakirányokról, annál inkább éreztem, hogy engem a logopédia érdekel a leginkább és az első félév végén sikeres alkalmassági vizsgával kezdhettem el felkészülni a logopédus szakra. A négy év során mind elméletben, mind gyakorlatban megszerezhettem azt a tudást, amivel elindulhattam ezen a pályán. A gyakorlataink során nagyon sokat tanulhattunk a Somogy Megyei Duráczy EGYMI és Kollégium logopédusaitól.

2019 szeptemberében, utolsó éves egyetemi hallgatóként megkezdhettem munkámat a Somogy Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Nagyatádi Tagintézményénél, ekkor még pedagógiai asszisztensként, határozott jogviszonnyal. Ebben a tanévben 9 intézményben láttam el a logopédiai feladatokat. Bár ez az időszak kisebb-nagyobb nehézségekkel telt, hiszen munkám mellett egyetemi tanulmányaimat is teljesítettem, illetve a pandémia következtében az online oktatással is meg kellett birkózni, mégsem bántam meg, hogy éltem ezzel a lehetőséggel, hiszen így még több gyakorlatot szereztem. 2020 júniusában sikeres államvizsgát tettem, ezzel megszerezve diplomámat.

Diplomám megszerzésével 2020 szeptemberétől már határozatlan jogviszonyban logopédus munkakört töltöttem be szakszolgálatunknál. A jelenlegi 2022/2023-as tanév során 14 intézményben, közel 100 gyermeket logopédiai fejlesztését végzem, valamint 3 kisgyermek korai fejlesztésében is részt veszek.

Az EFOP-3.1.6-16-2017-00015 azonosító számú „Együtt-működik” Gyógypedagógiai és szakszolgálati intézmények esélyteremtő szerepe születéstől a munkába állásig című projekt keretében 2021. 05. 03-án került megrendezésre a „Tiszta beszéd – műhelymunka szülőknek a tiszta beszéd fontosságáról az iskolakezdés kapcsán” című programunk, melyen a logopédia fontosságát, a fejlesztések pontosabb megismertetését tűztem ki célul.

2021. november 17-18-án ugyanezen a pályázaton belül megrendezésre került szakszolgálatunk logopédiai konferenciája. Ennek alkalmából szerveztünk egy rajzpályázatot a logopédiai terápiában részesülő gyermekek számára, melynek

lebonyolításában én is részt vettem. Ezen kívül egy versmondó verseny is tervben volt, ám ezt a pandémia miatt nem tudtuk megvalósítani. A foglalkozások során folyamatosan mondókáztunk a gyermekekkel, ezáltal megismerhettem a gyermekek képességeit a versmondás terén. Van jó néhány olyan gyermek a csoportjaimban, akik különösen szeretik a mondókákat, hamar meg is tanulják azokat. Ezekkel a gyermekekkel kapcsolatban egyeztettem az óvónővel, hogy úgy látom, a későbbiekben a versmondás terén tehetségesek lesznek. Ezek közül a gyermekek közül választottam egy valakit, aki a konferencián verset mond. A vers kiválasztását követően az óvónővel közösen betanítottuk azt a gyermeknek.

2022. májusában minősítő vizsgát tettem, ezzel Pedagógus I. fokozatba léphettem.

A 2021/2022-es tanév során a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campusán a Sajátos nevelési igényű gyermekek integrációs pedagógusa szakterületen pedagógus-szakvizsgát szereztem.

Az állatasszisztált pedagógiai fejlesztőtevékenység képzés elvégzése mindig céljaim között szerepelt, melyet az idei tanév során sikerül megvalósítanom.

3. Képzéssel kapcsolatos személyes indítékaim, elvárásaim

Munkám során minden tanév alkalmával több száz óvodás gyermekkel találkozom, foglalkozom. Azt mondhatom, hogy sosem találkoztam még két ugyanolyan gyermekkel. Mindenkinek más a személyisége, más a családi háttere, másak a problémái. Bár a logopédiai fejlesztésen a hangok kialakításával, a beszéd javításával foglalkozunk leginkább, mégis egy komplex fejlesztést végzünk, ami hat a különböző részképességekre is, valamint a személyiség alakulására is.

Nagyon sok szorongó gyermekkel találkozom nap, mint nap. Talán a legtöbb ember azt gondolja, hogy egy nagycsoportos óvodás esetében nem létezhet olyan, hogy szorongás, ám én munkám során azt tapasztaltam, hogy ezek a gyermekek sok esetben jobban bezárkóznak, jobban félnek bizonyos szituációktól, mint egy középiskolás tanuló. Úgy gondolom, hogy az állat jelenléte ezeknél a gyermekeknél nagyon pozitívan lendítené elő a fejlődésüket. Szinte minden évben akad olyan óvodásom, akik már a legegyszerűbb feladatoktól pánikba esnek, és akár különböző testi tüneteket (hányinger, hányás stb.) is produkálnak, még akkor is, ha ismerik a feladatot, és tudják, hogy képesek is megoldani. Előfordult már olyan is, aki attól sírásban tört ki, hogy egy almát nem evett meg, vagy éppen a logopédiás füzetét véletlenül otthon hagyta.

Azért is jelentkeztem erre a képzésre, hogy a későbbi munkámba be tudjam építeni az állatokat, az ő jelenlétüket, valamint a velük végzett feladatokat, hogy ezeknek a szorongó gyermekeknek megkönnyítsük a foglalkozáson való részvételüket, számukra is élményekben gazdag, kellemes időtöltéssé váljon egy-egy óra.

A képzéssel kapcsolatban leginkább az volt az elvárásom, hogy megfelelő ismereteket kaphassak az állatasszisztált tevékenységek lehetőségeiről, azok megtervezéséről, lebonyolításáról, melyeket majd a későbbiekben is hasznosíthassak a logopédiai tevékenységemben.

Az első félévben az Állatvédelem nevű kurzus során megismerhettem az állatvédelem múltját, kialakulását. Szélesíthettem látókörömet a haszonállatok tartásával kapcsolatban is, valamint új ismereteket szereztem a haza állatvédelmi törvényről, annak létrejöttéről. Az Állatasszisztált pedagógia módszertana és hatásmechanizmusa, a fejlesztő team kurzus során feleleveníthettem korábbi tanulmányaimat a terápiás teamről, annak fontosságáról. Ezen tudásomat bővíthettem az állatasszisztált terápiában részt vevő szakemberekkel, azok feladatával. Az Állattenyésztési és gondozási alapismeretek tantárgy alkalmával betekintést kaphattunk az állattenyésztésbe, a különböző állatfajok

etiológiai sajátosságaiba. A Zoopedagógia során megismerkedhettünk az állatok nevelési és személyiségfejlesztő hatásaival. A félév során megismerkedhettünk még az állatasszisztált munka színtereivel, a terápiás állatok feladataival.

A képzés második félévében már konkrétabb ismereteket szerezhettünk az állatasszisztált fejlesztőfoglalkozásokról, azok tervezéséről. Tanulhattunk az állatok viselkedését motiváló tényezőkről, a magatartásukról, az ember-állat kapcsolatról. Megismerkedhettünk a segítő állatok, kifejezetten a kutya, kiválasztásával és kiképzésével, valamint átfogóbb képet kaptunk az állatasszisztált foglalkozások tervezéséről.

4. Hiperaktivitás-figyelmzavar (ADHD) bemutatása

Az ADHD kifejezés egy angol betűszó, az Attention Deficit, Hiperactivity Disorder rövidítéséből származik, mely magyarul a hiperaktivitás-figyelmzavar tünetegyüttesének jelölésére szolgál (Selikowitz, 2010).

4. 1. ADHD történeti áttekintése

A hiperaktivitás-figyelmzavar nem egy új keletű zavar, ugyanis Dr. George Still, angol orvos elsőként, már 1902-ben leírta 20 gyermek példáján keresztül bemutatva a figyelmzavart és a túlmozgásos zavart. Megfigyelései során azt tapasztalta, hogy az említett elváltozások nem hozhatók összefüggésbe a gyermekek nevelésével (Csiky, 2016).

1917-18-ban az Egyesült Államokban előforduló járványos agyvelőgyulladás keltette fel a figyelmet az ADHD-val kapcsolatban. Azok a gyermekek, akik elkapták a fertőzést később figyelmzavarral, túlmozgással és impulzivitással küzdöttek. Az agyvelőgyulladás során a vírus olyan területeket pusztított el az agyban, melyek az ADHD-val küzdő gyermekek esetében és sérülést szenvednek (Selikowitz, 2010).

Az Egyesült Államokban terjedő járványos agyvelőgyulladás következtében az ADHD lett a leginkább tanulmányozott gyermekkori zavar, melynek következtében számos elnevezéssel illették, azokat folyamatosan változtatva (Selikowitz, 2010).

Az 1950-es években a hiperaktív gyermekek váltak a figyelem középpontjává, rájuk a hiperaktív-impulzív zavar elnevezést használták, míg 1960-as években a „minimális agyi diszfunkció” névvel illették a hiperaktivitás-figyelmzavart (Selikowitz, 2010).

Az 1960-as években Európában a WHO által kiadott Betegségek Nemzetközi Osztályozása felosztást használtak, ekkor a súlyos hiperaktív túlmozgással küzdő gyermekeket sorolták a „hiperkinetikus zavar” kategóriájába. Ezzel szemben Amerikában egy teljesen más felosztást használta a betegségek leírására. Itt a túlmozgással szemben, a figyelmzavart tekintették a betegség fő tünetének. Ekkortól az Egyesült Államokban a figyelemhiányos zavar, azaz az Attention Deficit Disorder (ADD) kifejezést használták, akár társult hiperaktivitással, akár nem. Az ADHD kifejezést Amerikában az 1980-as évek végén vezették be (Selikowitz, 2010).

4.2. ADHD előfordulása, típusai, tünetei

Az ADHD az egyik leggyakrabban előforduló gyermekkori állapot, hiszen az iskoláskorú gyermekek 5%-át érinti. Érdekes azonban, hogy háromszor több fiú gyermek esetében fordul elő, mint lány gyermeknél (Selikowitz, 2010).

A hiperaktivitás-figyelemzavar esetében két típust különböztetünk meg, a hiperaktív-impulzív típust és a figyelemzavaros típust, ám előfordulhat a kettő keveredése is (Di Blasio és Antalné, 2020).

A két típus esetében elkülöníthetjük a tünetek kezdetét, a fiú-lány arányt, a fő problémát, valamint a jellemző megjelenést, melyet egy táblázatba szedve szeretnék bemutatni.

1. táblázat Az ADHD jellegzetességei

	Hiperaktív-impulzív típus	Figyelemzavaros típus
Nemek közti arány	Döntően fiúk esetében.	Nincs különbség a fiúk-lányok arányában.
Tünetek kezdete	Általános iskola, vagy középiskola idején.	Óvodában, általános iskolában.
Vezető probléma	Viselkedészavar.	Tanulási nehézség.
Jellemző megjelenés	Mozgékonyság, megfontolatlan cselekedetek.	Csendes, gyenge akarat.

Tünetek tekintetében is tehetünk különbséget az ADHD típusai között. Vannak olyan tünetek, melyek leginkább egy adott típus esetében jellemzőek, de vannak olyanok is, amik mindkét forma esetében fellelhetők (Selikowitz, 2010).

A figyelemzavaros ADHD esetében elősorban a koncentráció zavara mutatkozik meg. Ezek a gyermekek nem tudnak a kortársaikhoz hasonló módon megfelelő intenzitással koncentrálni, figyelni. Munkájukra a figyelmetlenségből eredő hibák jellemzőek. Két személyes helyzetben teljesítményük sokkal jobb, mint csoportban. Auditív figyelmük gyenge, vizuális dolgokra sokkal jobban tudnak koncentrálni. Ezekre a gyermekekre jellemzőek a kitartási nehézségek, a szétszórtság, valamint a feledékenység (Di Blasio és Antalné, 2020).

A hiperaktív-impulzív típusnál a vezető tünet a dühkitörések és a túlmozgás. A dühkitörések során jellemző rájuk, hogy meggondolatlanul cselekszenek és nem tanulnak a hibáikból. Tisztában vannak a szabályokkal, ám nem képesek az önuralomra. Ennek oka, hogy az agy viselkedést szabályozó mechanizmusa nem működik megbízhatóan. A túlmozgásos gyermekek fáradhatatlanok, pár percre sem képesek egyhelyben maradni (Di Blasio és Antalné, 2020).

Korábban a hiperaktivitás (túlmozgás) elengedhetetlen tünete volt az ADHD diagnosztizálásához, ám ma már tudjuk, hogy nem minden ADHD-s gyermekre jellemző (Selikowitz, 2010).

A hiperaktív-impulzív gyermek hevesek, hangosak, a csendes tevékenységre szinte képtelenek (Selikowitz, 2010).

Mindkét típus esetében fellelhető a hullámzó teljesítmény, az önbizalomhiány, a gyenge munkamemória, a szocializációs zavarok, a tanulási nehézségek, a makacsság, a dacos viselkedés, a telhetetlenség, az ügyetlenség, illetve az alvás zavarok (Selikowitz, 2010).

Az ADHD-ra jellemző tüneteken kívül vannak olyan komorbid állapotok is, melyek sokkal gyakrabban fordulnak elő ezeknél a gyermekeknél, mint az átlag populációnál. Az ADHD-val küzdő gyermekekre egynél több komorbid állapot is jellemző lehet. A leggyakrabban előforduló komorbiditások közé soroljuk a tiket, a diszlexiát, az ellenséges magatartást, a magatartászavart, az Asperger-zavart, a depressziót, a szorongásos zavarokat, a kényszerbetegséget, valamint a bipoláris zavart (Miklósi és mtsai, 2020).

Bár az ADHD tünetei már születéskor fennállnak, nyilvánvalóvá csak a késői gyermekkor idején válnak. Vannak olyan gyermekek, akik az ADHD enyhébb formájával küzdenek, ők gond nélkül teljesítik az általános iskolai éveket, ám a középiskolában a problémák előkerülnek (Selikowitz, 2010).

Az ADHD a frontális lebenyben található jelátvivő anyag csökkent szintje miatt jön létre, így tulajdonképpen ez egy központi idegrendszeri elváltozás. Elengedhetetlen megemlíteni, hogy ennek kialakulásában genetikai tényezők játszanak szerepet. Ennek következtében elmondható, hogy azokban a családokban, ahol egy hozzátartozónál már diagnosztizáltak ADHD-t, nagyobb valószínűséggel fog előfordulni a későbbiekben is. Az ADHD esetében az öröklődési tényező 95% (Selikowitz, 2010).

4.3. ADHD diagnosztizálása

Ahhoz, hogy megfelelően tudjuk kezelni az ADHD-val küzdő gyermekeket, elengedhetetlen a pontos és korrekt diagnózis felállítása. A diagnózis felállítását legbiztosabban olyan gyermekgyógyász szakember végezheti el, aki jártas a gyermekek fejlődési- és tanulási nehézségeivel kapcsolatos problémákban. Magyarországon a diagnózist és a terápiás javaslatot a gyermekpszichiáter állítja fel (Cseri és Mohácsi, 2018.)

A diagnosztizáláshoz szükséges vizsgálat több részből áll. Szükséges egy anamnézis, mely során információt kapunk a gyermek otthoni- és iskolai magatartásáról, tanulási szokásairól, a terhességről, szülésről, valamint a gyermek korábbi betegségeiről és a család egészségi állapotáról (Selikowitz, 2010).

Az anamnézist követően szükség van egy fizikális vizsgálatra is, melynek célja az egyéb, ADHD-s tüneteket okozó betegségek kizárása. Fel kell tárnunk, hogy nincs-e a gyermeknek látás- vagy hallásromlása, szellemi károsodása, valamint nem fordult-e nála elő központi idegrendszeri sérülés (Selikowitz, 2010).

A fizikális vizsgálatot követően elengedhetetlen a gyermek gyengeségeinek és erősségeinek a feltárása, melyeket neuropszichológiai tesztek segítségével mérnek fel. Ezek a tesztek során a gyermekek képességeit kortársainak hasonló képességeivel vetjük össze, ezáltal megállapíthatjuk, hogy a gyermek jobban, elmaradva vagy az életkorának megfelelően teljesít (Selikowitz, 2010).

A neuropszichológiai tesztek során fontos a gyermekek intelligenciájának, tanulási- és specifikus képességeinek a felmérése is. Az intelligenciatesztekkel az általános intelligenciát mérik, míg a tanulási képességek esetében olvasási-, helyesírási, és matematikai tesztek végeznek el. A speciális képességek esetében az auditív és vizuális figyelem felmérése elengedhetetlen, mely során az éberséget, a kitartást, a figyelem elterelődését és a rövid távú memóriát vizsgálják. Fontos megemlíteni azonban, hogy az ilyen jellegű tesztek önmagukban nem használhatók az ADHD diagnosztizálására, viszont hasznos információval szolgálhatnak a későbbiekben (Selikowitz, 2010).

Amennyiben a gyermekorvos szükségesnek ítéli meg, speciális vizsgálatokat is kezdeményezhet, melyek vérvételből, az agyról készült felvételekből állnak. Ezeket nem kell minden gyermek esetében elvégezni (Selikowitz, 2010).

5. Az állatasszisztált pedagógia bemutatása

Az állatok és az emberek kapcsolatát tekintve általánosságban is elmondhatjuk, hogy az állatok már csak a jelenlétükkel is segíthetik a terápiás folyamatokat. Az állatok emberekre gyakorolt jótékonyhatásának evolúciós magyarázata van, melyet a biofilia elmélet is említ. Az evolúció, és az emberiség fejlődése során is megfigyelhető volt, hogy az állatok több veszélyt jelző tényezőt sokkal hamarabb észleltek az embernél. Ennek nyomán elmondható, hogy az ember biztonsága az állatok viselkedésének megfigyelésén múlt, tehát kiegyensúlyozott akkor lehetett az ember, ha az állatok is nyugodtságot tükröztek körülöttük (Takács, 2015).

A történelmet tekintve már az ókortól kezdődően számos történetet ismerhetünk az emberek és az állatok kapcsolatáról. Az ókori Egyiptomban, az akkori gondolkodás szerint, a kutyák képesek voltak a sebek gyógyítására azzal, ha megnyalták azokat. A kutyák gyógyító erejét Babilóniában és Asszíriában is elismerték, ugyanis itt a gyógyítás istennőjét kutya alakban ábrázolták. A Földközi-tenger térségében számos gyógyító kultusz volt jellemző, melyek az állatok emberre gyakorolt gyógyítóhatásában bíztak, Európában pedig az iparosodás időszakában vált egyre elterjedtebbé a társsá vált állatok tartása (Takács, 2015).

1792-ben, az angliai York városában valósult meg az első állatokkal bevonásával történő terápiás ellátás, amikor haszonállatok bevonásával segítették a pszichés zavarokkal küzdő betegek ellátását. Washingtonban valamivel később, a 19. században már állatasszisztált jellegű ellátásokat alkalmaztak a gyógyítás segítésére, melyek leginkább mentálhigiénés programokban teljesedtek ki (Takács, 2015).

De mi is az az állatasszisztált terápia? „Egy olyan célorientált beavatkozás, melynek folyamán egy erre a célra képzett állat terápiás folyamatba való bevonásával érik el a kitűzött terápiás célt.” (Babos, 2013, 60. o.).

Ezekon a foglalkozásokon résztvevő kliensek teljes személyiségére komplex hatással bírnak, ezáltal befolyásolják a szomatikus, a fiziológiai és a lelki állapotot is egyszerre (Takács, 2015).

A terápiás állat kiválasztása szubjektív, de elengedhetetlen, hogy rendelkezésünkre álljanak előzetes információk az állatok viselkedéséről. Több országban megfogalmaztak már elvárásokat bizonyos állatfajra vonatkozóan, valamint – főleg a kutyák és a lovak esetében – jogszabályi előírásokkal is szigorították a feltételeket. Magyarországon ezeket

a kritériumokat, elvárásokat a 27/2009. (XII. 3) SZMM Rendeletben határozták meg (Takács, 2015).

Az állatasszisztált eljárásokat tekintve különböző típusokat ismerhetünk meg, melyeket általában mozaikszóval jelölnek a szakirodalmakban.

Az AAI, vagyis az Animal Assisted Intervention alatt azokat a beavatkozásokat értjük, melyek során az állatot bevonják a foglalkozásokba (Takács, 2015). Az Animal Assisted Activity (AAA) során már az állatok bevonása, jelenléte segítően hat a folyamatban résztvevő emberek tevékenységében, állapotában. Ezek az AAA foglalkozásokat tervezhetjük szabadidős, vagy pedagógiai céllal is, ám fontos, hogy ebben az esetben nem célzott beavatkozásokról beszélünk, az állatok leginkább a komfortérzet javításában segítenek (Illés, 2006).

Az AAP (Animal Assisted Pedagogy) vagy más néven AAE (Animal Assisted Education) esetében az állatok a pedagógiai tevékenységben vesznek részt. Az állatasszisztált foglalkozások ezen típusában olyan pedagógus vesz részt, aki megfelelő ismeretekkel rendelkezik a segítő állatokról, valamint azokat célzottan használja a pedagógiai folyamatban (Takács, 2015).

Az Animal Assisted Therapy egy „olyan tudatos, célorientált, a beteg, sérült állapot megváltoztatását és/vagy befolyásolását célzó tevékenység, amelynek során triadikus kapcsolatban a kliens és a segítő szakember kapcsolatát egy harmadik szereplő, a speciális szempontok szerint kiválasztott állat segíti jelenlétével és viselkedésével, reakcióival.” (Takács, 2015, 11. o.). Ezt a tevékenységet megfelelő szakismerettel rendelkező szakemberek végzik, akik konkrét célokat határoznak meg a mérhető fejlődés érdekében (Illés, 2006).

Az állattal asszisztált tevékenységek során speciálisan képzett állatok vesznek részt a foglalkozásokon, őket hívhatjuk segítő állatoknak (service animal). Ezen terápiás eljárások során a leginkább használt állatfajok a kutya, ló és külföldön a delfin (Takács, 2015).

A tapasztalatok azt mutatják, hogy az állatoknak pusztán csak a jelenléte is megkönnyítheti a kliensek számára a kommunikációt, csökkenti a stresszt, valamint javítja komfortérzetüket. Ezen kívül megfigyelhetők kognitív és viselkedésbeli változások is, valamint a kliensek önértékelése pozitív irányba fejlődik (Takács, 2015).

Az állatok jelenléte a szomatikus, szociális és pszichés jóllétre is hatással van. Azok az emberek, akik az állatokkal rendszeres kapcsolatban vannak, megtapasztalhatják a feltétel nélküli elfogadást, a szeretetet, ragaszkodást, ez annak is köszönhető, hogy az

állatok nagymértékű empátiát mutatnak az emberek felé, valamint úgy fogadják el az embert, ahogy van (Takács, 2015).

Az állatok nem csak a felnőttekre, de a gyerekekre is hatással vannak. Azok a gyermekek, akik különféle nehézségekkel küzdenek, életük során sok kudarcot tapasztalnak meg, ám az állatok feltétel nélkül elfogadják őket olyannak, amilyenek, ezáltal pozitív élmény éri őket (Gyöngyösi és Iváncsik, 2015).

6. Az állatasszisztált foglalkozások hatásai ADHD-s gyermekekre

Dolgozatom ezen részében az állatasszisztált foglalkozások hatásait szeretném bemutatni ADHD-s gyermekek esetében. Ahhoz, hogy minél több információt kaphassak ezen témában, készítettem egy kérdőívet (1. számú melléklet), valamint részt vettem egy állatasszisztált foglalkozáson, beszélgettem egy ADHD-s gyermek édesanyjával, valamint a vele foglalkozó lovasedzővel.

6.1. Kérdőív

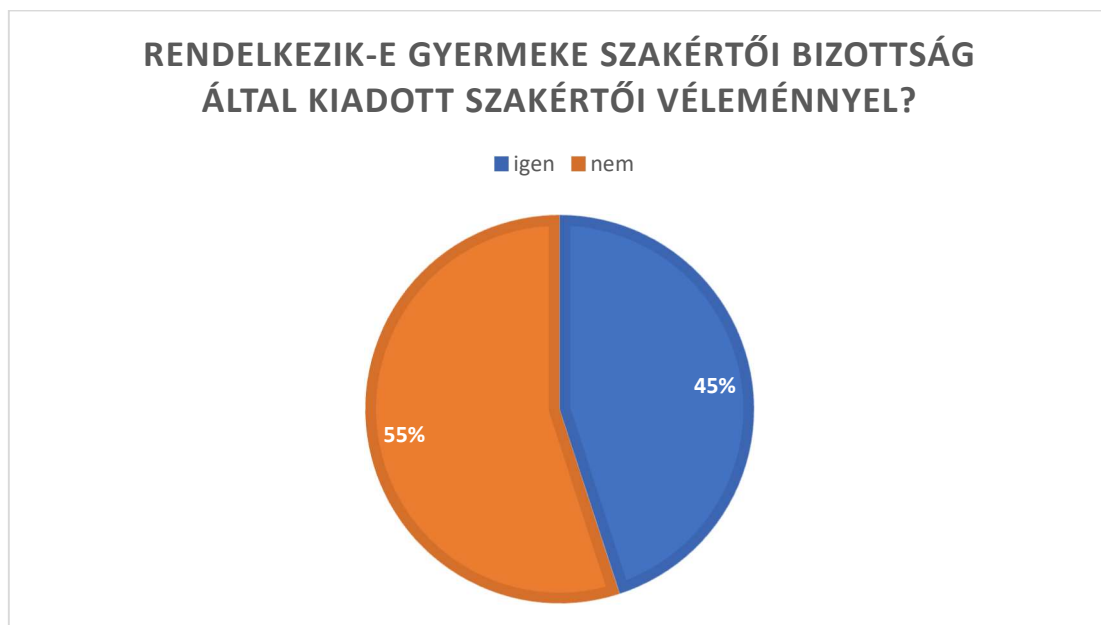
A szakirodalmakban a kutatási módszerek két típusáról olvashatunk, a kvantitatív (mennyiségi) és a kvalitatív (minőségi) módszerekről.

A kvantitatív kutatások során számszerűsítünk, azaz segítségével az eredmény pontos és mérhető adatokkal egyszerűen meghatározható. A módszer segítségével a legalapvetőbb kérdésekre (hányan? hány százalékban? stb.) kapunk választ. Leggyakoribb fajtája a kérdőíves kutatás mely egy írásos formában készített, lényegre törő felmérés, mely irányított kérdéseivel rövid idő alatt hatalmas információmennyiséget biztosít (Majoros, 2007).

A kvalitatív eljárás alkalmazásával bonyolultabb, komolyabb, mélyebb összefüggéseket, megfigyeléseket tehetünk, ezért is nevezzük minőségi eljárásnak. Ilyen eljárással készítjük az interjút, a dokumentum- és tartalomelemzéseket. (Majoros, 2007)

A kérdőívemhez a kvantitatív módszert választottam, melyet online formában és papír alapon is ki lehetett tölteni. Igyekeztem úgy összeállítani, hogy rövid, de lényegre törő kérdésekből álló kérdőívet kapjak, ennek ellenére csak 20 darab felhasználható válaszsor érkezett vissza. Ezek feldolgozását mutatom be.

Első kérdésként arra voltam kíváncsi, hogy a kitöltők gyermekei rendelkeznek-e Szakértői Bizottság által kiadott szakértői véleménnyel, avagy sem. A kitöltők 55%-a igennel válaszolt erre a kérdésre, míg 45%-a nem rendelkezik semmilyen hivatalos diagnózissal.

1. ábra: Rendelkezik-e gyermeke szakértői véleménnyel?

Azoknak a szülőknek, akik nem rendelkeznek szakértői véleménnyel, lehetőségük volt leírni milyen jeleket figyeltek meg gyermekükönél, melyek az ADHD gyanúját hordozzák. Többségében a következő válaszokat adták:

- hiperaktivitás
- szétszórtság
- figyelem/koncentrációs zavar
- feledékenység
- környezetét nehezen tartja rendben
- türelmetlen
- hisztik, dühkitörések
- félelemérzet hiánya
- nyugtalanság

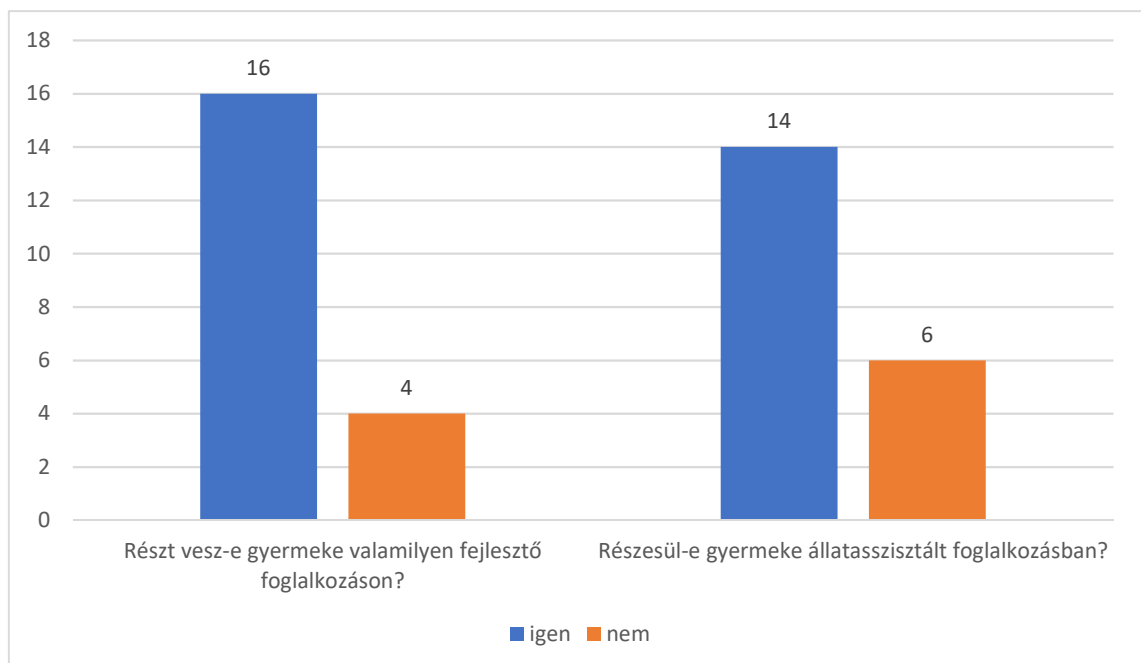
Ezt követően arra voltam kíváncsi, hogy a gyermekek részt vesznek-e valamilyen fejlesztő foglalkozáson, akár intézményi, akár magán keretek között. A 20 válaszadóból

16 gyermek vesz részt ilyen jellegű foglalkozáson, míg 4 gyermek egyáltalán nem. A felsorolt fejlesztő foglalkozások típusai a következők:

- lovaglás
- logopédia
- úszás
- mozgásfejlesztés (TSMT, DSZIT, alapozó torna, Ayres-terápia)
- nevelési tanácsadás
- néptánc
- korai fejlesztés

Ezekon kívül kettő gyermek jár pszichológushoz, illetve egy kap pszichiátriai kezelést is.

Az állatasszisztált foglalkozásokat tekintve az arány minimálisan megváltozott, ugyanis a válaszadók gyermekei közül 14 fő vesz részt ilyen jellegű foglalkozáson, míg 6 fő nem, vagy csak egyszeri alkalommal. A résztvevők közül 11 fő lovas foglalkozáson vesz részt, 2 gyermek kutyásterápián, 1 fő pedig alkalmanként lovagol és intézményi keretek között kutyával asszisztált fejlesztésen vesz részt.

2. ábra: Részt vesz-e gyermeke fejlesztő foglalkozáson/ állatasszisztált foglalkozáson?

Megkérdeztem a szülőket, hogy tapasztaltak-e változást gyermekükön az állatasszisztált foglalkozásokat követően. A kitöltő szülők a következő válaszokat adták:

- kiegyensúlyozottabb
- könnyebben figyel
- hangokra kevésbé érzékeny
- önfegyelem javulása
- hangulatváltozás csökkenése
- tanulásra való összpontosítás javulása
- érzelmi változások (boldogabb)
- fegyelmezettebb viselkedés
- önértékelés, önbizalom pozitív irányban való javulása
- meggondoltabb cselekedetek
- hiszti, dührohamok csökkenése

Ezeknél a gyermekeknél fontos lehet az is, hogy az óvodai/iskolai környezetben tapasztalnak-e változást a viselkedésükkel kapcsolatban. Akadt néhány olyan szülő, aki nem rendelkezik információval az intézményben tapasztaltakról, de többségük pozitív változásokról számolt be, mint például: könnyebb kapcsolatteremtés társaival, kevesebb konfliktus, elfogadóbb magatartás, javuló figyelem és rövidtávú memória.

3. ábra: Tapasztaltak-e változást a gyermekén, mióta állatasszisztált foglalkozáson vesz részt?

Összességében elmondhatjuk, hogy mind otthoni, mind pedig intézményi környezetben is ugyanazon területeken fejlődtek a gyermekek. Ennek hatására a szülők 100%-a továbbra is folytatni szeretné az állatasszisztált foglalkozásokon való részvételt.

Az utolsó kérdésben arra voltam kíváncsi, hogy a családnak van-e háziállata és az milyen hatással van a gyermekre. A 20 kitöltőből 15 fő válaszolt igennel erre a kérdésre, 4 főnek nincs semmilyen háziállata, 1 főnek pedig korábban volt, de jelenleg nincs. Van olyan család, ahol több háziállat is van. Összességében a családoknál 11 kutya, 7 cica, és 1-1 tyúk, illetve nyúl él.

A háziállat és gyermek viszonyát az alábbiakban fogalmazták meg a szülők:

- mélyebb érzelmek kimutatása
- az állatellátásával rendszerességre szoktatás
- felelősségérzet alakítása
- pozitív érzelmi viszonyok kialakítása
- türelmesebb, nyugodtabb lett a gyermek

Összességében elmondható, hogy az állatokkal való foglalkozás, akár otthoni keretek között, akár állatasszisztált foglalkozáshoz kötötten, mindenképpen pozitív hatással van a gyermekek személyiségfejlődésére, komplex egészére. Negatív tapasztalatokról senki nem számolt be a fejlesztések kapcsán.

6.2. Esetleírás

Az esettanulmányhoz a szakirodalmat tekintve számos fogalmat köthetünk, melyek ennek a kutatásimódszernek a típusaira, lépcsőfokaira utalhatnak. Az esetfelvétel alatt a kliensekkel történő beszélgetést értjük, melynek célja leginkább az adatgyűjtés. Ezt követően egy-egy eset kapcsán különböző szakemberek konzultálnak tapasztalataikról, véleményükről, melyet esetmegbeszélésnek hívunk. Abban az esetben, ha egy szakmai fórumon szóban hangzik el egy bizonyos eset bemutatása, akkor esetbemutatásról, míg írásos forma esetében esetleírásról beszélhetünk (Golnhofer, 2001).

Különbséget tehetünk az alapján is, hogy milyen célból alkalmazzuk az esettanulmányt. A pedagógiában is jellemző, hogy kutatási és tanítási célból egyaránt használják az esetbemutatást (Golnhofer, 2001).

Az általam használt esettanulmány típus az esetleírás, ugyanis írásos formában szeretném bemutatni egy ADHD-s kislány fejlődését az állatasszisztált terápia hatására. Az esetleírás céljával a kutatási célt választottam, ugyanis ennek segítségével a kérdőívre kapott pozitív válaszokat tudom alátámasztani.

Dolgozatom ezen részében egy örökbefogadott kislány esetét szeretném bemutatni.

Anamnézis

L. örökbefogadására 20 hónapos korában került sor. Örökbefogadó édesanyja gyógypedagógusként dolgozik, két vérszerinti gyermeke van, akik közül az egyikőjük Down-szindrómával küzd. L. esetében már a családba kerüléskor érzékelték, hogy az átlagnál fokozottabb aktivitás jellemző rá. Később gyermekneurológus megvizsgálta, majd igazolta a figyelem és aktivitás zavarát. A gyermekneurológusi diagnózist követően 1,5 évig jártak TSMT terápiára Marcaliba.

2021.09.07-én került sor pedagógiai vizsgálatára, a Somogy Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Nagyatádi Tagintézménye által, ahol beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséget (BTMN) kapott a gyermek. Hét hónap elteltével, 2022.05.16-án került sor újabb pedagógiai vizsgálatra, ekkor már a Somogy Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Megyei Szakértői Bizottsága által. Ezen vizsgálat során megállapították, hogy a gyermek sajátos nevelési igényű (SNI), BNO kódok szerinti besorolása alapján F90.0, azaz az aktivitás és a figyelem zavarával küzd a gyermek.

L.-nél a következő tüneteket észlelte a család:

- Túlzottan mozgékony, impulzív
- Érzelmi élete hullámzó.
- Feledékeny. (Elfelejtí a kapott információí, a tárgyak, játékok helyét.)
- Normakövetési elégtelenségek jellemzők.
- Türelmetlenség. Képtelen kivárni a sorát a kommunikációban és a cselekvésben egyaránt.
- Feladatokra nehezen koncentrálni, figyelme csapongó, könnyen terelődő.
- Gyakran előfordulnak balesetek.
- Tikkelés mértéke, fajtája folyamatosan változik.
- Nagyobb közösséget nehezen tolerálja.
- A megnövekedett inger mennyiséget rosszul dolgozza fel.
- Erősebb hangoktól fél, megijed.
- Fokozott beszédkésztetés.

A kislány állapotát vitaminokkal, sporttal, és mozgásterápiával (úszás, néptánc, lovaglás, TSMT) igyekeznek javítani. A 2021/2022-es tanév során óvodaváltás történt a gyermek életében, ugyanis korábbi óvónőivel nem alakult ki a megfelelő kapcsolat, az óvónők nem megfelelően kezelték a kislány állapotát. Jelenlegi óvodájában gyógypedagógiai asszisztens segíti a mindennapjait.

L. már korábban is járt lovagolni, de akkor még előfordult, hogy több hónapos szünet volt a két alkalom között. A rendszeresség hiánya miatt lovardát, edzőt váltottak. A gyermek jelenleg heti kétszer (hétfő, csütörtök) lovagol. Az édesanya a beszélgetés során elmondta, hogy a rendszeres lovaglás segítségével a kislány állapotában bizonyos korábbi tünetek javultak:

- Időnként képes egymást követő információk feldolgozására.
- Erős hangoktól való félelme alább hagyott, ritkult.
- Ló hátán nyugodt.
- Beszédkésztetése – megfelelő irányítással – csökkent.
- Állatoktól való félelme mérséklődött.

A beszélgetés során fényderült arra is, hogy L. korábban nagyon félt a kutyáktól, lovaktól, azonban a lovardában sok kutyával is találkoztak. A gyermek eleinte félt,

igényelte, hogy édesanyja ölbe vegye, majd szépen lassan megbarátkozott az ott élő kutyákkal, olyannyira, hogy pár hónapja egy labrador retrieverrel bővült családjuk.

L. esetében a háziállat jelenléte is sokat javít állapotán, ugyanis van kivel játszania, valamint ennek segítségével megtanulja a másokhoz való finomabb közeledést, óvatosságot.

Hospitálás

Szerencsésnek mondhatom magam, ugyanis sikerült bizonyos szinten követnem L. fejlődését a lovaglás során. Három alkalommal hospitáltam a foglalkozást, melyek között a legelső alkalom is szerepel.

I. hospitálási alkalom: 2022.09.30.

L. a lovardába félve érkezik, ugyanis a bejáratnál már három kiskutya fogadta. Félelme ekkor kezdődött, édesanyja ölbe hozta be az istállóba. A kutyák elzárását követően édesanyja le tudta tenni a gyermeket a földre, de a lovak körül még ijedten mozgott. Jellemző volt rá a ló általi hirtelen mozdulatok okozta ijedtség, hangoskodás. A lovaglás megkezdése előtt ismerkedett a lóval (simogatás, ölelés, puszi). L. félve simogatta meg a lovat, kezét el-el rángatta, hangoskodott. A lovarda egy viszonylag forgalmas főút mellett helyezkedik el, melynek következtében sok hirtelen, hangos zaj kísérte végig a lovaglás idejét. L. a hangos zajok ellen két kezét a fülére tapasztotta, melyet próbált a lóháton ülve is tartani, ám a kapaszkodás hiánya miatt még nem indult el a ló. Ekkor L. mindkét kezével megkapaszkodott, de egyik vállalt továbbra is feltolta a füléhez, ezzel próbálva tompítani a hangos zajokat.

A félórás foglalkozás során különböző játékokat játszottak lóháton (párkereső, szín egyeztetés, kirakó, kugli, karika dobálás stb), mely nagyon tetszett a gyermeknek, sikerélménye volt. A foglalkozás vezetője az első alkalom során elkövette azt a hibát, hogy több játékot helyezett ki, mint amit valóban használtak, ezáltal L. figyelme ingadozott, egyik feladatról hamar szeretett volna a másikra váltani, valamint a végén a nem használt játékokat is „kikövetelte” magának, ha nem is játéokra, de csak hadd nézze meg.

A lovaglás végén a lovat bekísérte az istállóban, ahol a lovagláshoz tartozó feladatokkal (lótakarítás, jutalmazás) ismerkedhetett meg. L. feladata volt, hogy egy lókefe segítségével letakarítsa a lovat. Félve bár, de megpróbálkozott a feladattal, ám a ló

időnkénti prüszkölése megijesztette, kiabált, elfutott. A ló számára előkészített jutalomfalatot nem merte neki adni, kezét rángatta, végül a jutalomfalatot a földre ejtette.

Bár az ott töltött idő alatt a gyermek félt, búcsúzáskor mégis a következő alkalom után érdeklődött.

II. hospitálási alkalom: 2023.01.25.

A hospitálás ezen alkalmán hatalmas változást tapasztaltam a gyermekben. L. már nem félt a kutyáktól, édesanyjának nem kellett ölbe behoznia a lovardába. Az istállóba érkezve az összes lovat megsimogatta, a kint lévő kutyákkal játszott.

A lovaglás ideje alatt nyugodtan ült a lovon, figyelme kevesebbet kalandozott, jobban koncentrált a feladatokra. Nem követelt bizonyos, számára érdekes feladatokat, kivárta míg azokra került a sor.

A hangos, hirtelen zajok már nem zavarták, sem a kezeivel, sem pedig a vállával nem próbálta tompítani azokat. A foglalkozás végét követően egyedül vezette be a lovat az istállóba, ahol segített a ló tisztításában, valamint az általa hozott lócsokival jutalmazta meg a lovat. A lovardában nem hangoskodott, nem futott, nyugodtan viselkedett.

III. hospitálási alkalom: 2023. 03. 23.

L. a lovaglás kezdetén önállóan vezette a lovat, majd ezt követően kezdték meg a játékos feladatokat. A feladatok során jól teljesített, végig koncentrált. Egyes játékos „állomásokon” különböző, a lóval kapcsolatos kérdésekre kellett válaszolnia (testrészek megnevezése, ló élőhelye, kedvenc jutalomfalata stb.) és a jó válaszadást követően egy karikát kapott, melyet egy pálcára kellett rádobnia lóháton.

Ezen az alkalmon L. nem csak lóháton végzett feladatokat, hanem a földön is. Bizonyos játékok esetében a lóhátról leszállva utasításokat kapott, melyet végre kellett hajtania. Például: „Szállj le a lóról. Menj oda a memóriajátékhoz, fordíts háromszor. Próbálj ezalatt párt találni.” vagy „Szállj le a lóról. Keresd meg a rózsaszín kirakót, rakd ki és mondd meg mit látsz rajta.” L. esetében ezek az összetett feladatok normál helyzetben nehézséget okoznak, ugyanis feledékeny, összetettebb információkat, utasításokat nehezen jegyez meg. A lovaglás során sikerült olyan nyugodt állapotba kerülnie, hogy ezeket a feladatokat tökéletesen, segítség nélkül oldotta meg.

A foglalkozás alatt beszélgettem édesanyjával, aki elmondta, hogy korábban akadtak L. számára kevésbé kedvelt alkalmak. Ezeken a foglalkozáson nem végig játékos

feladatokat csinált a gyermek lóháton, hanem különböző alakzatokon keresztül lovagoltak, mely során az önálló lóvezetést tanulhatta meg. Sajnos ezek az alkalmak L. számára kevés sikerélményt biztosítottak, ugyanis ezek számára monoton feladatok voltak, melyek nem keltették fel motivációját. Ezáltal a ló hátán sem tudott nyugodtan ülni, izgett-mozgott, melynek következtében a lovaglás után sem nyugodtan, koncentráltan ment haza, hanem egy felpörgött állapotban. Ez a felpörgött állapot a lovaglást követő napokra is rányomta a bélyegét, ugyanis az óvodában sem bírtak a gyermekkel.

A hospitálások alkalmával azt mondhatom, hogy szembetűnő változást okozott az állattal végzett foglalkozások, hiszen minden alkalommal egy már nyugodtabb, koncentráltabb, figyelmesebb gyermekkel találkoztam, aki ezen alkalmak során megtanulta kordában tartani az impulzivitását.

IV. hospitálási alkalom: 2023.04.06.

Húsvét közeledtével ismét ellátogattam, már segítőként a lovardába. Ekkor a lovasdedzővel közösen egy húsvéti lovaglást szerveztünk a gyermekeknek, melyen L. is részt vett.

Ezen a különleges lovagláson egy kis ajándékot rejtettünk el a gyermekeknek, melyet a különböző állomásokon való feladatteljesítéssel tudtak megkeresni. Minden állomásnál, egy-egy aprócska találókérdést rejtett el a „nyuszi”, amelyek az elvégzendő feladatra utaltak. Ha teljesítették a feladatot, egy figurát kaptak, melyet a legvégén egy forma egyeztető táblába kellett betenniük. Minden állomáson más-más feladatot kellett teljesíteniük lóháton. Volt tojáskeresés, ügyességi feladat (tojással egyensúlyozás, pálca átrakása egyik bójából a másikba, karika dobálás), párkeresés, szortírozás, valamint a lovaglás eszközeihez kapcsolódó kvízzjáték.

A feladatokat igyekeztünk úgy összeállítani, hogy az adott napi lovaglás témájához, a Húsvéhoz kapcsolódjanak, valamint minél több területet fejleszthessünk vele. Minden feladat során fontos volt a koncentráció a gyermekek részéről, ugyanis összetettebb utasításokra kellett figyelniük, ahhoz, hogy sikeresen tudják teljesíteni az adott állomást.

L. ezen a napon is izgatottan érkezett a lovardába, kíváncsian várta az aznapi feladatokat. Első feladatként egy tojást kellett egyik pontból a másikba elfűjni, melynek teljesítésével megkapta a „húsvéti nyuszi” levelét. A levél felolvasását követően megkapta az első találókérdését, melyben az első állomás helyszínre kapott utalást.

L. a feladatok teljesítése során végig koncentrált, képes volt több információ feldolgozására is. Az egész foglalkozás során sikeres kontroll alatt tartotta a túlmozgását, valamint a hangoskodást. Minden lovaglás alkalmával nagyobb kontrollal rendelkezik a saját teste, és a saját cselekedetei felett.

A húsvéti lovaglás alkalmával igyekeztünk fejleszteni a finommotorikáját, a részegész viszonyok felismerését, a szókincsét, a testtudatot, a testsémát, a szem-kéz koordinációt, a testtartást, a figyelmet, az auditív és vizuális figyelmet, a szortírozási képességet, valamint a rövidtávú memóriát.

Interjú a lovasedzővel

Az edzővel való beszélgetés során megtudtam, hogy nem csak ép gyermekekkel foglalkozik, hanem Kaposváron is tart alkalmanként lovasterápiát, ezáltal volt már tapasztalata nehezebben kezelhető gyermekekkel kapcsolatban is.

L. esetére kitérve elmondta, hogy nem volt számára újkeletű egy ADHD-s gyermek lovagoltatása, ugyanis 2 éve volt nála az első, bár jelenleg diagnosztizálatlan, de erős ADHD tüneteket mutató kisgyermek, aki még most is jár lovagolni. Elmondta, hogy bár mindkét gyermek szinte ugyanazzal a problémával küzd, mégis nagyon különbözők.

Míg L. esetében az erélyesebb szó, az emelt hang stresszt okoz, ezáltal koncentrációja, motivációja is jelentősen csökken, addig a másik gyermek esetében pont ezzel tudja elérni, hogy a gyermek figyeljen, ne csapongjon a feladatok között.

Elmondta azt is, hogy ezeknél a gyermekeknél még inkább körültekintően kell minden feladatot végezni, ugyanis egy-egy hirtelen, rossz mozdulat, kiabálás megijesztheti a lovat, ezáltal súlyos sérüléseket is okozhat a gyermekeknek, vagy akár önmagának.

Beszélgetésünk során megkérdeztem mik a tapasztalatai L.-vel, milyen fejlődést lát nála. Beszámolója alapján az mondható, hogy alkalomról, alkalomra barátkozott meg a lóval, a kutyával, legyőzte félelmét, mely köszönhető a rendszerességnek is. A rendszerességnek köszönhetően a foglalkozások során is egyre jobban tudott figyelni, koncentrálni, valamint a játékok megismerését követően jobban tudott rájuk összpontosítani, nem követelt egy-egy, számára érdekesebb játékot.

Az edző a tapasztalatai és a szülővel való beszélgetés alapján úgy látja, hogy L. számára a hosszútávú lovaglás jó hatással lehet majd a későbbiekben az iskolai feladatok teljesítésében, az írás-olvasás és a számolás elsajátításában. Foglalkozásai során igyekszik az iskolai feladatokat előkészíteni, az irányokat, a színeket berögzíteni a

gyermeknél játékos formában. A foglalkozások során a komplex fejlesztésre törekszik, feladataival észrevétlenül fejleszti a testtudatot, a jobb-bal differenciálást, a mozgást, a testtartást, a koncentrációt, a figyelmet, az emlékezetet, az auditív és vizuális észlelést, a rész-egész viszonyok felismerését, a szókinészet, valamint az önbizalmat.

6.3. Összegzés

A tapasztalatok alapján elmondható, hogy mind a problémával küzdő, mind pedig az ép fejlődésű gyermekek számára megkönnyítik a mindennapokat az állatok. Pusztán jelenlétükkel megnyugvást adhatnak, csökkentik a stresszt, valamint gondozásuk során önállóságot, felelősségérzetet tanulhatnak a gyermekek. Ezt támasztja alá mind a kérdőívekre kapott válaszok többsége, illetve az esettanulmányban szereplő kislány fejlődésének pozitivitása is.

7. Jövőbeli célok: a kutyával asszisztált terápia

A képzés befejezését követően célom, hogy én magam is bevonjam a munkámba az állatokat. Dolgozatom készítése során leginkább azt tapasztaltam, hogy Magyarországon a legelterjedtebb állatasszisztált foglalkozás a lovaglás és a lovasterápia, ám a családoknál háziállatként leginkább a kutyával találkozhatunk. Hozzám legközelebb a kutya áll, ezáltal a jövőben én is kutyával asszisztált foglalkozásokat szeretnék végezni. Sokat hallott mondat, hogy a kutya az ember legjobb barátja, hiszen elfogad minket olyannak, amilyen vagyunk, hibáink ellenére is feltétel nélkül szeretnek minket.

Mint már korábban említettem, Magyarországon a segítő kutyák tekintetében jogszabályi előírásokat betartva kell eljárni, valamint a kiskutyák kiválasztása során is több szempontot figyelemmel kell kísérni. A továbbiakban ezeket szeretném bemutatni, hogy egy teljesebb képet kaphassunk az állatasszisztált terápia ezen oldaláról is.

7.1. A kutyák kiválasztása

A kutya kiválasztása az első legfontosabb pillanat ahhoz, hogy a későbbiekben sikeres terápiás vizsgát tehessünk kedvencünkkel. A kutyának megfelelő temperamentummal kell rendelkeznie, hogy a tanítások, kiképzések segítségével alkalmassá váljon terápiás feladat végrehajtására.

A kutya temperamentuma egy öröklött, genetikailag kódolt dolog, melyre később a külvilág hatásai, a szocializáció, a nevelés, vagy ezeknek a hiánya hozzáadódik, ezzel kialakítva a kutya személyiségét. Ahhoz, hogy összetettebb képet kapjunk a kiválasztáskor a kölyök temperamentumáról célszerű minél korábbi életkorban elvégezni a kölyök teszteket, ilyen például a Volhard teszt, mely már 7 hetes korban felvehető.

A Volhard teszt felvétele és kiértékelése képet ad a kutya engedelmisségi hajlamáról, munkaképességéről, a kutya intelligenciájáról, személyiségéről, valamint hajlandóságáról az emberi lénnel való együttműködéshez.

A teszt 11 területen vizsgálja a kölyköket, mint a társas lét igénye, a követés, az önuralom, a dominancia, a dominancia a magasba emelve, apportírozás, érintés, hallás, látás érzékenység, stabilitás és a kölyök felépítése (<https://www.volharddognutrition.com/choosing-your-puppy-pat/>).

A kölykök az egyes teszt feladatoknál a teljesítményük alapján pontot kapnak, melyeket később kiértékelve megkapjuk, hogy az adott kölyök milyen eredményt ért el, ezáltal láthatjuk azt is, hogy a későbbiekben várhatóan milyen felnőtt kutya válik belőlük.

A teszt elvégzésével láthatjuk azt is, hogy várhatóan melyik kölyök lesz ideális a terápiás feladat elvégzésére.

7.2. A kutyás terápia törvényi szabályozása

A kutyával asszisztált terápia feltételeit először a 27/2009.(XII.3.) SZMM rendelet a segítő kutya kiképzésének, vizsgáztatásának és alkalmazhatóságának szabályairól című dokumentumban határozták meg. Ennek módosítását 9/2016. (V.12.) EMMI rendelet szabályozza.

A rendelet különbséget tesz a speciálisan képzett kutyák két típusa között: segítőkutya és terápiás kutya. A segítőkutyák a fogyatékkal vagy tartós/krónikus betegséggel élő gazdájuk mindennapjait könnyítik meg (látás-, hallás-, mozgássérülés, epilepszia, cukorbetegség, autizmus, szklerózis multiplex), míg a terápiás kutyák a gyógypedagógiai, pszichiátriai, konduktív pedagógiai, illetve (re)habilitációs folyamatok során alkalmazzák (27/2009. (XII.3) SZMM rendelet).

A terápiás kutyák felvezetőjükkal együtt segítik a különböző intézményekben dolgozó szakemberek munkáját, a jótékonyabb hatás elérése érdekében (27/2009. (XII.3) SZMM rendelet).

Az állategészségügyi követelmények bizonyos részei egyaránt vonatkoznak a segítő kutyákra és a terápiás kutyákra, ám vannak bizonyos eltérések a két típusra vonatkozóan, melyet a következő táblázatban gyűjtöttem össze.

2. táblázat: Segítő kutyák és terápiás kutyák jellemzése

Segítő kutya	Terápiás kutya
Kötelező az ivartalanítás.	Nem kötelező az ivartalanítás.
Évente kötelező oltás veszettség, parvovírus, szopornyica, fertőző májgyulladás és leptospirozis ellen.	Évente kötelező oltás veszettség, parvovírus, szopornyica, fertőző májgyulladás és leptospirozis ellen. Ha laborvizsgálat a <i>Microsporum canis</i> okozta fertőzöttséget kimutatja, a gyógyulást követő negatív labor lelet után a megelőző oltás félévente kötelező. Kennel köhögés fertőzöttség tünetei esetében ugyanez az eljárás rend, ám a megelőző oltás évente kötelező.

	A rendszeres ismétlődő oltásokat mindkét esetben leghamarabb két egymást követő negatív vizsgálat után, állatorvos javaslata alapján fel lehet függeszteni.
3 havonta féreghajtás kombiánált anthelmintikummal.	hatóanyagú, széles hatásspektrumú
Folyamatosan külső élősködők elleni védekezés, bolhára és rühre kötelezően, kullancs ellen ajánlottan. Ennek érdekében bármilyen hazai forgalomban lévő készítmény használható.	Folyamatos külső élősködők elleni védekezés, bolha és kullancs ellen kötelezően, rühatkára pedig ajánlottan. Esetükben nem szabad bolha és/vagy kullancsnyakörvet alkalmazni, valamint nem javasolt a bolha- és/vagy kullancsirtó por és sampon használata. Ha a gazda mégis ezeket alkalmazza akkor a terápiás foglalkozást megelőző két, kullancselleni nyakörv esetében egy napon belül az állattal nem kerülnek érintkezésbe. A „spot on” és a szájon át alkalmazható po készítmények a foglalkozást megelőző három napnál korábban kerüljenek alkalmazásra.
Évente teljes állatorvosi fizikális vizsgálatnak kell alávetni, melynek az ízületekre kiterjedő vizsgálatot is tartalmaznia kell.	Évente minimum egyszer teljes állatorvosi fizikális vizsgálat, valamint bélsár, szőr és toroktampon vizsgálatok elvégzése kötelező. Fertőzöttség esetén a kezelés utáni negatív vizsgálati eredménnyel dolgozhat újra a kutya. Salmonella és MRSA fertőzöttség esetén két egymást követő negatív lelet szükséges.
Diszplázia szűrés kötelező, közepes vagy annál súlyosabb eredmény esetében a kutya segítő munkára alkalmazása	Diszplázia szűrés javasolt, de nem feltétele az kutya munkába állásának. Diszplázia gyanú esetén állatorvosi vélemény kérése szükséges arról, a kutya

ellenjavallat. Diszplázia műtét után a teljes gyógyulást követően dolgozhatnak.	munkába állásáról, valamint, hogy az terápiás foglalkozások közbeni fizikai megterhelés fájdalmat okoz-e az állat számára. Állatorvos vizsgálata, javaslata és az esetleges gyógykezelés protokollja alapján kell dönteni arról, hogy a kutya milyen terheléssel és feltételekkel vállalhat bizonyos programot. Diszplázia műtét után a teljes gyógyulást követően dolgozhatnak.
---	---

A segítőkutyákkal szemben nem csak állategészségügyi, de viselkedési és megjelenési szempontokból is támasztottak elvárásokat. Fontos, hogy a segítő kutya tiszta, jól ápolt, ne legyen kellemetlen szaga. Legyen szobatiszta, ne ürítsen olyan helyen, ahol ez nem megengedett, illetve legyen kiképezve arra, hogy utasításra ürítsen. A segítő kutya mindig megfelelő kontroll alatt legyen, a kívülállókat viselkedésével ne zavarja, ne provokálja mások figyelmét. Ne ugasson és ne adjon ki egyéb hangokat feleslegesen és a közösség számára zavaró módon. Ne mutasson agressziót más emberekkel és állatokkal szemben. Fontos, hogy megkülönböztető jelzést viselve pórázon, illetve más módon a gazda irányítása alatt, csendes és nyugodt maradjon végig a munka ideje alatt. Segítő feladatait a nyilvánosság előtt is végrehajtsa. Kényszerítő eszközök nélkül is nyugodtan fekdjön a gazdája mellett. (<https://matesze.hu/>)

A segítő kutyákat kiképzésük és alkalmazhatóságuk szerint lehetnek:

- vakvezető kutya
- mozgáskorlátozott személyt segítő kutya
- hangot jelző kutya
- rohamjelző kutya
- személyi segítő kutya
- terápiás kutya

(27/2009.(XII.3.) SZMM rendelet)

A különböző vizsgakövetelmények attól függően változnak, hogy milyen feladatra szeretnénk kutyánkat kiképezni. A továbbiakban a terápiás kutyákra vonatkozó vizsgakövetelményeket szeretném részletesebben bemutatni.

A terápiás kutyák vizsgaszabályzatát olvasva részletes tájékoztatást kaphatunk a feljük támasztott követelményekről. A vizsga a párosra vonatkozik (felvezető és kutya), mely során bizonyítaniuk kell kiegyensúlyozottságukat, illetve, hogy bármilyen környezetben képesek a hatékony együttműködésre. A vizsga két, időben egymástól elkülönülő részből áll (temperamentum vizsga, valós terápiás szituáció) (<https://matesze.hu/>).

A temperamentum vizsga engedelmisségi feladatokból, valamint a kutya általános készségeit, a páros terápiás munkára való alkalmasságát felmérő feladatokból áll, bizonyos valós, foglalkozásokon is előforduló ingerek segítségével. A vizsga helyszíne egy megfelelő méretű, zavarásmentes sík terület, valamint egy minimum 10 és maximum 30 m²-es zárható, megvilágított, tiszta helyiség a különböző feladatokhoz szükséges eszközökkel, de ez nem lehet a vizsgázó kutya számára megszokott, mindennapos környezet. A feladatok közben jutalomfalatot, labdát a 6. feladat kivételével nem használhat a vizsgázó felvezető, ám a feladatok között a gazda jutalmazhatja kutyáját (<https://matesze.hu/>).

A temperamentum vizsga során vizsgálják a kutya:

- vezethetőségét, számára ismeretlen emberrel és kutyával való találkozáskor mutatott reakcióját,
- viselkedését szokatlan viselkedésű emberek jelenlétében,
- viselkedését csoportban,
- engedelmisségét, kontrollálhatóságát a gazdával, illetve idegen emberrel, más kutyákkal,
- apportkészségét, játék közbeni együttműködési készségét és kontrollálhatóságát, az őrző-védő kiképzéshez kapcsolódó agresszív késztetés meglétének kizárását,
- idegen zsúfolt helyre történő belépéskor, valamint kerekesszékekkel közlekedő emberrel szemben mutatott viselkedését,
- táplálékkal kapcsolatos kontrollt, váratlan ingerekre adott reakciót, zajokra való érzékenységet
- póráz nélküli kontrollálhatóságát, illetve az élelemmegtagadást,

- idegen helyen a gazdától való szeparáció hatását a viselkedésére,
- a barátságos, illetve fenyegető emberi viselkedésre adott reakcióját,
- az emberrel szembeni agresszív késztetéseket táplálék – kompetíciós helyzetben.

(<https://matesze.hu/>)

A vizsga minden részfeladatát külön-külön értékeli a vizsgabiztosok két fokozatú értékelési skálán, meghatározott szempontok alapján. A vizsga eredményét az egyes tagok által feladatonként adott minősítések összesítésével és átlagolásával határozzák meg. A páros a teljes vizsga végén „megfelelt” fokozatot kap abban az esetben, ha a kutya egyetlen feladatban sem mutatott kizárásra okot adó viselkedést, illetve legfeljebb egy feladat során kaptak „nem megfelelő” értékelést (<https://matesze.hu/>).

Ha vizsgabizottsági tagok közül bárki kizárásra okot adó viselkedést tapasztalt, akkor ennek tényét jegyzőkönyvben rögzítik, majd a Közreműködő Szervezet külön szakértői bizottság felállítását követően videó felvétel alapján újra értékeli a vizsgát (<https://matesze.hu/>).

A második részvizsgán való részvétel előfeltétele a temperamentum vizsgán való megfelelés. Időpontja a temperamentum teszt napját követő minimum 60 nap elteltével, de 240 napon belül be kell, hogy kerüljön a vizsgázó páros, ugyanis ennek leteltével a temperamentum vizsgát is meg kell ismételni (<https://matesze.hu/>).

A második részvizsga megléte előtt a párosnak egy felkészítő tréninget kell elvégezni a kiképző szervezet által arra kijelölt, vizsgázott és legalább egy éve dolgozó terápiás kutya-gazda párosnál. Ez alatt a tréning alatt a felkészítő páros munkájába kapcsolódnak be, legalább 15 látogatási alkalommal. Az első alkalommal a vizsgázó az adott célcsoporttal megismerkedik, a második foglalkozáson a kutya nélkül hospitál, majd minimum 13 alkalommal saját kutyájával, irányítás mellett dolgozik. A vizsgát ott kell teljesíteni, ahol a kutya a gyakorlatot végezte. A felkészítő tréning maximális intenzitás mellett minimum 5 hétig kell tartson (<https://matesze.hu/>).

A valós terápiás helyzetben végzett vizsga időtartama minimum 30, de maximum 45 perc lehet. A feladatokat és azok sorrendjét a gyakorlatvezető, a felvezető és a pedagógus együtt határozzák meg, a megadott feladattípusok alapján, figyelembe véve a csoport és a kutya képességeit. A foglalkozáson legalább 5 feladatnak szerepelnie kell, de minden feladattípust tartalmaznia kell. A feladatok leírását a vizsgabizottság elnökének 15 nappal a vizsga időpontja előtt meg kell küldeni, mely alapján az elnök eldönti, hogy elégedő

időben aktív-e a kutya. Amennyiben ezt nem így ítéli meg, kérheti a foglalkozásterv módosítását (<https://matesze.hu/>).

A vizsga során a felvezető saját módszereivel jutalmazhatja, illetve kontrollálhatja kutyáját, feladatok között rövid ideig pihentetheti, ám ezek a módszerek is a vizsga tárgyát képezik. A kutyát a foglalkozásokon a terembe lépés pillanatától kezdve póráz nélkül kell irányítani (<https://matesze.hu/>).

A vizsga során kötelező feladattípusok a következők:

- A kutya és a felvezető köszöntése.
- A kutyát a körbe állják, különböző testrészeit megérintik, megsimogatják, illetve megölelik.
- Mozgás és zaj a kutya körül.
- Ügyességi feladat.
- A kutya vezetése a csoportban résztvevő személy által pórázon irány- és tempóváltásokkal.
- Foglalkozás közben egy idegen felnőtt zajos belépése a terembe.
- Jutalomfalat adása a kutyának minimum 3 csoportban résztvevő személy által.

(<https://matesze.hu/>)

A vizsgarész során a kutya akkor kaphat „megfelelt” minősítést, amennyiben folyamatosan a gazda kontrollja alatt van, vezényszóra és/vagy kézjelre a csoportban résztvevőknek is engedelmeskedik, de ebben az esetben a felvezető kis segítsége megengedett. Fontos, hogy a kutya nyugodtan viselkedik, semmilyen ingertől nem lesz izgatott. A simogatást, érintést ölelést nyugodtan tűrje, akár láthatóan élvezi is azt. Testközeleli helyzeteket jól tűri, jutalomfalatot finoman, fájdalmat nem okozva veszi el, visszahozott tárgyakat így adja oda. A kutya legyen motiválható és a gazda ismerje és alkalmazza a kutya motivációs rendszerét. A vizsga értékelésének menete megegyezik a temperamentum teszt értékelésének menetével (<https://matesze.hu/>).

A sikeres vizsgát követően a terápiás tanúsítvány érvényessége 2 évre szól. Amennyiben a tanúsítvány lejár, a kutyakiképző szervezetnek a terápiás intézmény által kiállított igazolást kell benyújtani arról, hogy a páros probléma nélkül dolgozik, és a kérelem benyújtását megelőző 2 évben legalább 15 hónapon keresztül heti rendszerességgel végzett terápiát a kutyával (<https://matesze.hu/>).

A segítő kutyák és a terápiás kutyák esetében a jogosultságok tekintetében is különbséget teszünk. A Fot. 7/A § (1) bekezdésében meghatározott, a

közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása érdekében a gazda jogosult a kutyával tartózkodni a lakosság elől elzárt területek kivételével a Fot. 4. § f) pontjában meghatározott közszolgáltatást nyújtó szerv, intézmény, szolgáltató területén és egyéb, mindenki számára nyitva álló létesítményben (2013. évi LXII. törvény).

A gazda és a kiképző a segítő kutyával jogosult közforgalmú tömegközlekedési eszközökön, üzletben, bevásárlóközpontban, piacon, vásáron, szálláshelyen, játszótéren, közművelődési, oktatási, szociális, gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézményekben, közfürdő területén, állatkertben és közterületen tartózkodni. Ezzel szemben a terápiás kutyával a közművelődési, oktatási, szociális, gyermekjóléti, valamint a gyermekvédelmi intézményekben lehet. (2013. évi LXII. törvény).

7.3. Céломhoz vezető út

Céлом eléréséhez az elsődleges lépés ezen képzés elvégzése, ahol megalapozhattam az állatasszisztált foglalkozásokhoz szükséges tudást. Ahhoz, hogy minél több tudást szerezhsek, és minél jobb állatasszisztált foglalkozásokat tudjak tervezni, a későbbiekben egy kutyaterápiás foglalkozásvezető képzésen veszek részt, melyre 2023. augusztusában kerül sor. A képzést a Varázsmancsok egyesület szervezi és Kaposváron kerül megrendezésre.

Mint már említettem, a jövőben a kutyával asszisztált foglalkozásokat, terápiát szeretném beépíteni a munkámba, melyhez talán a legfontosabb lépés a megfelelő kutya kiválasztása. A számomra legkedvesebb kutyafajtát, a magyar vizslát szeretném majd a terápiás foglalkozások során bevinni a gyermekekhez. Azért erre a fajtára esett a választásom, mert egészen születésemtől kezdve végig követték az életemet, úgy is mondhatnám, hogy a magyar vizslák közt nőttem fel. Saját tapasztalatból mondhatom, hogy a magyar vizsla egy nagyon kedves, gyermekcentrikus fajta, aki nagyon gyengéden fordul a gyermekek felé. Úgy gondolom, hogy a későbbiekben egy ilyen kiskutya nevelését, idomítását, betanítását követően megfelelő fejlesztő foglalkozásokat tarthatnék a gyermekeknek a kutya segítségével, mely során sokkal motiváltabban, szívesebben érkeznenek a logopédiai foglalkozásra, ezáltal a fejlődésük is nagyobb ütemben haladhatna.

Szerencsésnek mondhatom magam, ugyanis a munkahelyem nagyon támogató, látják a jövőt az állatasszisztált foglalkozásokban, ezáltal a jövőben, amennyiben minden feltétel teljesült, a szakszolgálati munkámba is bevonhatom majd a kutyát, a kutyával asszisztált terápiát.

8. Irodalomjegyzék:

9/2016. (V. 12.) EMMI rendelet

27/2009.(XII.3.) SZMM rendelet a segítő kutya kiképzésének, vizsgáztatásának és alkalmazhatóságának szabályairól

2013. évi LXII. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény módosításáról

Ábrahám Zs. – Mit adnak nekünk az esettanulmányok? Az esettanulmány-módszer áttekintése, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest, 2019. http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/3639/1/Abraham_169.pdf Letöltés dátuma: 2023.02.18.

Babos E. – Állatasszisztált terápia. Módszertani előtanulmány óvodáskorú gyerekek kutyával történő fejlesztésére. In: Alkalmazott pszichológia, 2013/3, p. 59-81. 2013.

Di Blasio B. - Antalné Farkas I. – A gyermekkori figyelemzavarok és hiperaktivitás (ADHD) gyógyszeres kezelésének megítélése pedagógusok körében. In: Iskolakultúra. XXX. évfolyam, 1-2. szám, p. 89-115, 2020.

Cseri Cs. - Mohácsi M. – Módszertani segédanyag ADHD-val küzdő gyermekek iskolai megsegítéséhez. Csongrád Megyei Pedagógiai Szakszolgálat, Szeged, 2018.

Csiky M. – A hiperaktivitás és figyelemzavar tünetegyüttes. 2016. <https://docplayer.hu/246763-A-hiperaktivitas-es-figyelemzavar-tunetegyuttes-kepenek-alakulasa-a-kulonbozo-eletkorokban-a-beavatkozas-lehetosegei.html>

Letöltés dátuma: 2023.04.23.

Falus I. – Kimmel M – A portfólió. Oktatásmódszertani Kiskönyvtár I., Gondolat Kiadói Kör, Budapest, 2003.

Golnhofer E. – Az esettanulmány, Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 2001.

Illés A.: AI módszer a kutyás terápiaiban, 2006. <https://mek.oszk.hu/03800/03851/03851.pdf> Letöltés dátuma: 2023.02.19.

Corbin J. – A kvalitatív kutatás alapjai, L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2015.

Köböl E. – Topál J.: Játék vagy munka? A kutyás terápia lehetőségei a tanulásban akadályozott gyermekek fejlesztésében. In: Gyógypedagógiai Szemle, XL. évfolyam, 2. szám, p. 159 – 169. 2012.

Majoros P. – A kutatómódszertan alapjai, Perfekt Gazdasági Tanácsadó, Oktató és Kiadó Rt., Budapest, 2007.

<https://matesze.hu/documents/document/segitokutyakkal-szemben-tamasztott-allategeszsegugyi-kovetelmenyek-document-202101261956.pdf> Letöltés dátuma: 2023.01.04.

<https://matesze.hu/documents/document/terapias-kutyak-vizsgaszabalyzata-document-202101262000.pdf> Letöltés dátuma: 2023.01.04.

Selikowitz M. – ADHD a hiperaktivitás-figyelemzavar tünetegyüttes, Geobook Hungary Kiadó, Szentendre, 2010.

Miklósi M. - Máté O. - Balázs T. – A figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar fejlődépszichopatológiai szemlélete. In: Neuropsychopharmacol Hungarica, XXII. évfolyam, 3. szám, p. 112-120, 2020.

Sántha K. – Bevezetés a kvalitatív pedagógiai kutatás módszertanába, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2009.

Takács I. szerk. – Állatasszisztált pedagógia és terápia, Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar, Kaposvár, 2015

<https://www.volharddognutrition.com/choosing-your-puppy-pat/> Letöltés dátuma: 2023.01.05.

9. Melléklet

1. számú melléklet: Szülői kérdőív

1. Az Ön gyermeke rendelkezik-e a Szakértői Bizottság által kiadott szakértői véleménnyel, melyben megállapították az ADHD-t? Ha igen, mióta?
2. Ha nem rendelkezik szakértői véleménnyel, milyen jelek figyelhetők meg gyermekénél, mely az ADHD gyanúját hordozzák?
3. Részt vesz-e gyermeke valamilyen fejlesztő foglalkozáson, terápián? (Akár intézményi keretek között, akár magánúton.) Ha igen, annak típusa, jellege, rendszeressége!
4. Részesül/ részesült-e gyermeke állatasszisztált foglalkozásban? (Pl.: lovaglás, kutyával asszisztált terápia stb.) Ha igen, annak típusa, jellege, rendszeressége!
5. Tapasztalt-e változást gyermekén, mióta állatasszisztált foglalkozáson vesz/vett részt? Ha igen, kérem írja le röviden miben
6. Az óvodai/iskolai környezetben tapasztaltak-e változást a gyermekén, mióta állatasszisztált foglalkozáson vesz/vett részt?
7. Ha eredményesnek tartja a terápiát mennyi ideig tervezi folytatni azt?
8. Családjukban van-e háziállat? Ha igen, milyen szerepet tölt be a gyermeke életében? A gyermek és a háziállat viszonyát mennyiben alakította át az állatasszisztált terápián való részvétel?

2. számú melléklet: Eredetiség nyilatkozat

NYILATKOZAT

a portfólió¹ nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Krápecz Gréta
A Hallgató Neptun kódja: HM9Z4B
A dolgozat címe: Az állatasszisztált fejlesztés hatásai ADHD-s gyermekekre
A megjelenés éve: 2023
A konzulens tanszék neve: Neveléstudományi Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottnak, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe.

Kelt: 2023 év 04 hó 30 nap

Krápecz Gréta
Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

3. számú melléklet: Nyilatkozat

Szent István Campus, Gödöllő
Cím: 2100 Gödöllő, Páter Károly utca 1.
Tel.: +36-28/522-000
Honlap: <https://godollo.uni-mate.hu>

5. sz. függelék – Hallgatói és konzulensi nyilatkozat minta

NYILATKOZAT

Alulírott KRÁPECZ GÖRGE, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, KAPOSVÁRI Campus, pedagógiai fejlesztéskönyvtár szak nappali/levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2023 év 04 hó 22 nap

Kráczy Gergő
Hallgató

NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot/Portfóliót áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot/Portfóliót záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2023 év 04 hó 28 nap

[Signature]
Belső konzulens

*Kérjük a megfelelőt aláhúzni!